

حقوق بزبان ساده

(۲)

مقاله‌ای که در هر شماره زیر عنوان بالا؛ درج می‌گردد، برای کسانی تهیه شده است که در رشته حقوق، مطالعه و تجربه‌ای ندارند و در عین حال علاقه دارند از آگاهی‌های دادگستری، نحوه رسیدگی و قوانین و مقرراتی که بازندگانی روزانه آنها مربوط می‌شود، اطلاعاتی بدست بیاورند. این سلسله مقالات بزبان خیلی ساده و دور از ابهام و پیچیدگی شروع شده و بتدریج پیش خواهیم رفت.

جنایت چیست؟

جنایت، کار خلاف قانونی است که از نظر مردم، زشت و ناپسند است و از نظر قانونی مجازات‌های شدید، از قبیل زندان‌های طولانی و حتی اعدام دارد. مثل آدم‌کشی یا ساختن امضاء اشخاص یا سندسازی یا رشوه گرفتن و یا تجاوز بناموس دیگران که بتدریج درباره هر یک از آنها در شماره‌های بعدی توضیح خواهیم داد.

جنحه کدام است؟

جنحه، جرم و کار خلاف قانونی است که ناپسندی و زشتی آن کمتر از جنایت می‌باشد و بر دو قسم است. جنحه کوچک که مجازات آن از یازده روز تا یکماه زندان است و جنحه بزرگ که مجازات آن بیش از یکماه و حداکثر تا سه سال می‌باشد، مثل کلاهبرداری، دزدی ساده، کشیدن چک بی محل، خیانت در امانت و غیره.

خلاف چیست؟

خلاف، عمل غیر قانونی است که زشتی و ضرر آن در نظر مردم از جنحه کوچک کمتر است مثل خلاف‌های رانندگی و بستن راه و محل عبور مردم و غیره که مجازات آن از دو روز تا ده روز زندان و جریمه نقدی تا ۲۰۰ ریال می‌باشد. این راهم بدانید که دادگاه جزائی دادگاهی است که بجرم‌های جنایت، جنحه و خلاف رسیدگی میکند.

آیا بالاتر از دادگاههای بدوی و پژوهشی دادگاه دیگری وجود دارد؟

بلی، بالاتر از همه دادگاهها، دیوانعالی تمیز است که آخرین محل رسیدگی میباشد. برای همین است که آنرا مرحله **فرجامی** یعنی مرحله آخرین نیز میگویند. البته خوبست بدانید که دیوانعالی کشور جزء دادگاهها حساب نمیشود و فعلا شرح دادن این موضوع لازم بنظر نمیرسد و در آینده برای شما توضیح خواهیم داد. این را نیز بدانید که کلیه شعب دیوانعالی کشور در تهران است و در استانها و شهرستانها شعبه‌ای ندارد.

کار دیوانعالی کشور چیست؟

اگر در دادگاه استیناف محکوم شدید میتوانید بدیوانعالی کشور شکایت کنید، بزبان دیگر، میتوانید از حکم دادگاه پژوهشی در ظرف مدت ده روز شکایت فرجامی یا تمیزی بنمائید ولی متوجه باشید در دیوان کشور (بغیر از چند مورد) باصل دعوی و مدارک شمارسیدگی نمیشود، بلکه پرونده و گردش کار و حکم را مطالعه میکنند. اگر کار و قضاوت دادگاههای شهرستان و استان با قوانین مطابق بوده است، درستی حکم را تصدیق میکنند و در اینصورت میگویند: حکم، **ابرام** یا تأیید شده است ولی اگر عملیات دادگاهها با قوانین موافق نبود، آنرا قبول نمیکند، کسه در اینصورت میگوئیم حکم در دیوان کشور **نقض** شده است. بنا بر این دیوانعالی کشور احکامی را که از آن فرجام خواسته شده تصدیق (ابرام) و یا رد (نقض) میکند. در این زمینه بتدریج شمارا روشن خواهیم ساخت.

پس از نقض حکم در دیوانعالی کشور پرونده در چه دادگاهی رسیدگی میشود؟

در صورتیکه حکم در دیوانعالی کشور نقض و شکسته شد، پرونده دوباره بدادگاه استان برمیگردد. معنی این عمل این است که حکم خلاف قانون صادر شده و باید شعبه دیگری دادگاه استان بآن رسیدگی نماید.

خوب است بدانیم که اگر حکم دادگاه استان از طرف دیوانعالی کشور تأیید (ابرام) شد، قطعی (نهائی) است و دیگر شکایت کردن از آن فایده‌ای ندارد.

هر یک از دادگاهها دارای چند شعبه هستند؟

شماره دادگاههای بدوی و پژوهشی بستگی به بزرگی و کوچکی شهرها دارد یعنی اگر یک شهری کم جمعیت و کوچک باشد یک شعبه برای آن کفایت و هر اندازه شهر، بزرگتر و پر-جمعیت تر باشد شعبه‌های دادگاه بدوی یا پژوهشی زیادتر میشود. مثلا در تهران دهها شعبه دادگاه شهرستان و بیش از ده شعبه دادگاه استان وجود دارد.

هر دادگاهی چند نفر قاضی (دادرس) دارد؟

عده دادرس‌های دادگاهها فرق میکنند در هر شعبه‌ای از دادگاه بخش یا دادگاه شهرستان یک قاضی وجود دارد که رئیس دادگاه است. ولی اگر کار دادگاه زیاد باشد ممکن است چند نفر قاضی دیگر نیز در آن شعبه کار کنند که آنها را دادرس یا قاضی علی‌البدل میگویند یعنی قاضی که بجای رئیس دادگاه کار میکند.

دادگاه «استان» دارای چند نفر دادرس است؟

دردادگاه استان دو نفر دادرس بدعاوی رسیدگی میکنند که یکی از این دو نفر رئیس دادگاه و یک نفر دیگر را مستشار دادگاه میگویند. علت اینکه دردادگاه استان دو نفر قاضی بدعوی رسیدگی میکنند این است که چون دردادگاه «بدوی» یک نفر دادرس حکم میدهد و این یک نفر ممکن است از روی اشتباه حکمی خلاف قانون بدهد. دردادگاه استیناف این بیعدالتی بارسیدگی دو نفر جبران شود. زیرا قاعدتاً فکر دو نفر از فکر یک نفر درست تر است. البته این دادگاه هم دادرس علی البدل دارد و وقتی یکی از دادرسان اصلی دادگاه غایب باشد یا موقعیکه دو نفر دادرس اصلی نظرشان مخالف یکدیگر باشد آن دادرس یا قاضی علی البدل دردادن حکم شرکت میکند تا اکثریت بدست بیاید.

هر شعبه دادگاه «دیوان کشور» چند قاضی دارد؟

همانطوریکه قبلاً گفتیم چون دیوان کشور آخرین مرحله میباشد لازم است احکام دادگاه بدوی و استینافی بدقت مورد رسیدگی واقع و معلوم شود که آیا این احکام مطابق قانون صادر شده است یا خیر؟ بهمین جهت بایستی اعضاء بیشتر و با تجربه تر و عالم تر باین احکام رسیدگی کنند و لذا در اینجا در هر شعبه سه نفر قاضی با سابقه و آزموده به پروندهها رسیدگی کرده و نظر میدهند. ضمناً بدانید که در دیوان کشور، دادستان کل یا دادیاران دیوانعالی کشور مداخله دارند.

دادستان کل که در دیوانعالی کشور انجام وظیفه میکند با کمک دادیاران خود، مراقبت و نظارت می کند که قانون اجرا شود و بهمین جهت در رسیدگی پروندههای تمیزی و فرجامی که آخرین مرحله است شرکت میکند و اگر در رسیدگی بدوی یا پژوهشی بقانون توجه نشده باشد موضوع را بصتشاران دیوانعالی کشور یادآوری مینماید.

دادگاه جنائی دارای چند قاضی است؟

اگر دادستان برای متهم تقاضای اعدام یا حبس کرده باشد در اینصورت پنج نفر قاضی دردادگاه جنائی حاضر میشوند و رسیدگی میکنند و در سایر موارد فقط سه نفر قاضی رسیدگی میکنند. یعنی قضات دادگاه جنائی برای جنایات مهم (مثل قتل عمد) پنج نفر اند و در موارد دیگر فقط سه نفر هستند.

دیوان کیفر چیست؟

دیوان کیفر، دادگاه سه نفری، جنائی است که بجرمهای مخصوص کارمندان دولت رسیدگی میکند. مهمترین جرمهایی که ممکن است از کارمندان دولت سر بزند عبارت است از:

۱- رشوه گرفتن: کارمند دولت در مقابل وظیفه و خدمتی که انجام میدهد از دولت حقوق میگیرد و حق ندارد بهیچ عنوانی در مقابل این خدمت از مردم پولی بخواهد. اگر چنین کاری کرد، مرتکب جرم رشوه گرفتن شده است. این را هم بدانید که رشوه دهنده یعنی کسی که برای پیشرفت کارش بأمورد دولت رشوه میدهد اگر چه با میل و رغبت باشد بعنوان معاون جرم تعقیب و مجازات خواهد شد.

۲- تصرف غیر قانونی: اگر کارمندی اسباب یا وسیله‌ای در اختیار داشته باشد که بایستی جهت کار اداره از آن استفاده نماید ولی خودش از آن استفاده شخصی بکند، تصرف غیر قانونی کرده است مثلاً کامیونی در اختیار کارمند اداره‌ای است و بایستی برای کارهای اداری از آن استفاده کند. اگر این کارمند، کامیون را بکرایه کشی بمنفع خودش واداشت. این کارمند مرتکب جرم تصرف غیر قانونی شده است.

۳- اختلاس: جرم اختلاس عبارت از این است که کارمندی که اموال دولت در اختیارش هست آن مال را (کم یا زیاد) بمنفع خود برداشت و مصرف نماید. مثلاً صندوقداری پولهای را که جهت مخارج اداره و حقوق کارمندان تحویلش مییابد بسر داشت و بمصرف هزینه‌های شخصی برساند.

دادگاههای مخصوص رسیدگی بشکایات مالک و مستاجر:

سابقاً برای رسیدگی بشکایات مالک و مستاجر کمیسیونهای در اداره ثبت اسناد محفل تشکیل میشد و طبق آئین نامه مخصوصی باختلافات مردم رسیدگی میکرد که آنها را کمیسیونهای تعدیل مال الاجاره میگفتند ولی حالا در هر شهرستان، دادگاههای بخش باین قبیل دعاوی رسیدگی میکنند. نظر باینکه در تهران تعداد اینگونه شکایات زیاد است، شعبه‌های مخصوصی ازدادگاههای بخش تهران مأمور رسیدگی باین دعاوی شده است که محل فعلی آنها خیابان شاهپور، چهارراه عزیزخان است. پس اگر مستاجر هستید و از مالک خود شکایت دارید و یا اگر مالکید و می‌خواهید ازدست مستاجر خود شکایت کنید جایش دادگاه بخش است. این مجله امیدوار است شما را کاملاً راهنمایی کند که اگر با مالک (موجر) اختلاف دارید و حق باشما است، چکار باید بکنید.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نظر بهلول

از بهلول پرسیدند « علی » افضل است یا « ابوبکر »؟ وی پس از اندکی تأمل گفت: اگر در میان طایفه سنده (از قبائل هواخواه امیرالمومنین) باشم، همانا « علی » افضل است، و اگر در میان طایفه جنبه (از طرفداران ابوبکر) باشم، بناچار ابوبکر افضل است!